

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 100/2014-94

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. mája 2014 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti A. S., zastúpenej advokátom JUDr. PaedDr. Ivanom Pecníkom, PhD., MBA, Karloveská 3154/6C, Bratislava, maloletej J. S., a maloletej E. S., zastúpených kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske, ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s namietaným porušením čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013, za účasti Krajského súdu v Bratislave, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo A. S., maloletej J. S. a maloletej E. S. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v

Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013 porušené boli.

2. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 CoP 267/2013 z 13. augusta 2013 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť A. S. trovy konania v sume 284,08 € (slovom dvestoosemdesiatštyri eur a osem centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. PaedDr. Ivana Pecníka, PhD., MBA, Karloveská 3154/6C, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. januára 2014 doručená sťažnosť A. S. (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), zastúpenej advokátom JUDr. PaedDr. Ivanom Pecníkom, PhD., MBA, Karloveská 3154/6C, Bratislava, maloletej J. S. (ďalej aj „sťažovateľka v 2. rade“) a maloletej E. S. (ďalej aj „sťažovateľka v 3. rade“, spolu aj „maloleté sťažovateľky“), ... (ďalej spolu len „sťažovateľky“, v citáciách aj „sťažovateľ“), ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s namietaným porušením čl. 2 ods. 2 ústavy postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 P 123/2011 a jeho uznesením zo 7. novembra 2011 (ďalej aj „napadnuté uznesenie okresného súdu“), postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013 (ďalej aj „napadnuté uznesenie krajského súdu“) a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní

vedenom pod sp. zn. 2 Cdo 381/2013 a jeho uznesením z 28. novembra 2013 (ďalej aj „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd viedol pod sp. zn. 1 P 123/2011 konanie o návrat sťažovateľiek v 2. a 3. rade do krajiny ich obvyklého pobytu. Návrh na začatie konania podal otec maloletých detí, sťažovateľka v 1. rade je ich matkou a odporkyňou v napadnutom konaní okresného súdu. Okresný súd uznesením č. k. 1 P 123/2011-669 z 15. marca 2013 (ďalej aj „uznesenie okresného súdu z 15. marca 2013“) nariadil návrat sťažovateľiek v 2. a 3. rade do krajiny ich obvyklého pobytu – do Francúzskej republiky, pričom zároveň sťažovateľke v 1. rade nariadil, aby sťažovateľky v 2. a 3. rade vrátila do Francúzskej republiky do troch dní od doručenia tohto uznesenia, a pre prípad, že *„matka maloleté deti v súlade s výrokom I. tohto uznesenia na územie Francúzskej republiky nevráti, je otec oprávnený maloletých detí B. M. G. D. po uplynutí tejto lehoty maloletú E. S. a J. S. prevziať za účelom ich vrátenia do miesta obvyklého pobytu maloletých detí na územie Francúzskej republiky“*. Okresný súd označeným uznesením tiež rozhodol, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania, a taktiež nepriznal náhradu trov konania štátu.

Sťažovateľka v 1. rade podala proti uzneseniu okresného súdu z 15. marca 2013 v zákonnej lehote odvolanie. Krajský súd uznesením č. k. 11 CoP 267/2013-760 z 13. augusta 2013 odvolaním napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil a rozhodol, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania.

Označené uznesenie krajského súdu z 13. augusta 2013 napadla sťažovateľka v 1. rade dovolaním. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 2 Cdo 381/2013 z 28. novembra 2013 jej dovolanie odmietol a rozhodol, že žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov dovolacieho konania.

V sťažnosti sa v súvislosti s výhradami voči napadnutému uzneseniu okresného súdu a postupu, ktorý prechádzal jeho vydaniu, okrem iného uvádza: *«súd sa dostatočne nezaoberal otázkou obvyklého pobytu maloletých, pričom taktiež nesprávne skonštatoval, že*

sťažovateľka krajinu obvyklého pobytu nespochybňovala, nakoľko sa ku krajine obvyklého pobytu maloletých nevyjadrovala z dôvodu, pretože mala za to, že je na vnútroštátnom súde, aby určil, kde má dieťa obvyklý pobyt, avšak uvádzala okolnosti, ktoré mal súd zohľadniť pri určovaní obvyklého pobytu maloletých. Mám za to, že odôvodnenie uznesenia prvostupňového súdu je v tomto prípade nepreskúmateľné, nakoľko v ňom absentujú úvahy súdu, na základe ktorých mal za to, že krajinou obvyklého pobytu maloletých je Francúzska republika.

Prvostupňový súd uznesením rozhodol o návrate maloletých detí do Francúzskej republiky, avšak v konaní nebolo prihliadnuté k najlepšiemu záujmu maloletých detí. Súd pri svojom rozhodnutí nevychádzal zo starostlivo zisteného skutkového stavu, t. j. dostatočne nezistil a neobjasnil všetky dôvody, ktoré by mohli eliminovať návrat maloletých detí do Francúzskej republiky.

Prvostupňový súd v konaní zamietol návrh na vypracovanie znaleckého posudku z odboru detskej psychológie, ktorý by sa zaoberal otázkou vplyvu odlúčenia maloletých detí od sťažovateľky v prípade ich návratu do Francúzskej republiky, t. j. by objasnil prípadnú mieru negatívneho dopadu nariadeného návratu do Francúzskej republiky na obe maloleté deti, nakoľko mám za to, že návrat maloletých detí do Francúzskej republiky môže vystaviť maloleté deti vážnej duševnej ujme alebo inak neznesiteľnej situácie, čo v konečnom dôsledku nie je v ich najlepšom záujme.

... Prvostupňový súd neprihliadol na skutočnosť, že maloleté deti sa na Slovensku nachádzajú od 27. 06. 2010, t. j. vyše 1300 dní. Za toto obdobie, ako je vyššie uvedené, sa adaptovali na nové prostredie, obe maloleté deti toho času navštevujú školské zariadenie v Slovenskej republike, komunikujú v slovenskom jazyku, t. j. v spisovnej podobe štátneho jazyka, dokážu viesť dialóg, samostatne hodnotiť vlastný výkon a zvládajú zásady učiva v školskom zariadení, na základe čoho by ich návrat do Francúzskej republiky znamenal ďalšiu, podstatnú zmenu výchovného prostredia, pretrhnutie rodinných, sociálnych a výchovných väzieb, čo by malo negatívny vplyv na ich ďalší vývoj.

Sťažovateľka vytvorila na Slovensku pevné a stabilné výchovné prostredie, po príchode na Slovensko maloleté deti spolu so sťažovateľkou žijú spoločne, v domácnosti starých rodičov. Obe maloleté deti sú na Slovensku dostatočne zabezpečené i po materiálnej

a finančnej stránke, sťažovateľka maloletých detí dokáže obom maloletým deťom zabezpečiť každodennú osobnú starostlivosť.

Mám za to, že návratom oboch maloletých detí do Francúzskej republiky by bolo neprípustným spôsobom zasiahnuté do základných práv detí zakotvených v Dohovore o právach dieťaťa prijatého Valným zhromaždením Spojených národov dňa 20. 11. 1989 (ďalej len „Dohovor o právach dieťaťa“), nakoľko by bolo porušené právo detí na zdravý duševný vývoj, lásku, porozumenie, starostlivosť a právo na prednostnú ochranu a pomoc ako aj neprípustným spôsobom zasiahnuté do práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života zakotveného v Dohovore o ochrane ľudských práva a základných slobôd.»

Zo sťažnosti vyplýva, že «súd vychádzal z nesprávneho právneho posúdenia veci v zmysle § 205 ods. 2 písm. f) OSP, nakoľko na vec neaplikoval čl. 13 Dohovoru v zmysle ktorého „bez ohľadu na ustanovenie čl. 12 Dohovoru justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením preukáže, že:

1. osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonáva alebo, že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

2. existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

V nadväznosti na vyššie uvedené súd na vec taktiež neaplikoval čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa, v zmysle ktorého záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akýchkoľvek postupoch týkajúcich sa detí.

Vo všetkých konaniach, ktoré sa týkajú dieťaťa, bez ohľadu na spôsob, ako môže konanie začať, sa sleduje v činnosti súdu záujem dieťaťa a to tým, že ustanovenie § 120 ods. 2 OSP zakotvuje povinnosť súdu vykonať aj ďalšie dôkazy s cieľom čo najúplnejšieho zistenia skutkového stavu veci, hoci ich účastníci nenavrhl.

Prvostupňový súd dosiaľ vôbec nezistil názor maloletých detí prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí vo veci návratu do Francúzskej republiky.

Poukazujem na to, že po celú dobu trvania predmetného konania všeobecné súdy „komunikovali“ s úradom; túto skutočnosť však, ako je vyššie uvedené vôbec nezistili. Z uvedeného vyplýva, že súd nezistil, hoci zisťovať mal a mohol, existenciu vážneho nebezpečenstva, že návrat by maloleté deti vystavil vážnej fyzickej alebo duševnej ujme alebo ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Zodpovednosť úradu ani súdu nemôže byť nahradená odkazom na vykonanie výsluchu ktorý prvostupňový súd vykonal na základe uznesenia Najvyššieho súdu SR, ako aj jeho závery, kde súd prvého stupňa nemohol tento dôkaz vyhodnotiť vzhľadom na jeho priebeh, reakcie detí, ich vek a rozumovú vyspelosť ako dôkaz nespochybniteľné právne významný pre svoje rozhodnutie vo veci samej. Tu však je potrebné poukázať aj na skutočnosť, že súdom uvádzaný ambivalentný postoj detí k otcovi a k ich návratu do Francúzskej republiky nemožno bez ďalších vykonaných dôkazov hodnotiť ako následok konania sťažovateľky a jej najbližších príbuzných, nakoľko súd ani psychológ ani sociálny pracovníci ÚPSVaR Partizánske nie sú zmlcami v odbore detskej psychológie a preto posúdiť správanie sa maloletých detí ako následok postoja a správania sťažovateľky a toto vyhodnocovať pre rozhodnutie vo veci samej za práve významné z hľadiska potreby posudzovania podmienok pre nenariadenie návratu v zmysle č. 13 Dohovoru a čl. 11 ods. 4 Nariadenia Rady (ES) je možné označiť za neprípustné, ako aj za nesprávne a zmätočné.

V okolnostiach danej veci preto je možné nevykonanie dôkazu výsluchom maloletých detí ako účastníkov konania prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, ako aj nevykonanie znaleckého dokazovania hodnotiť ako postup, ktorým bola maloletým deťom, odňatá možnosť konať pred súdom...».

V rámci sťažnostnej argumentácie sa osobitne zdôrazňuje, že „posúdenie najlepšieho záujmu detí je v konaní o návrat o to dôležitejšie, že deti sa nachádzajú na území Slovenskej republiky už viac ako tri a pol roka, v čase premiestnenia mali 4 a 5 rokov a v súčasnosti majú viac ako 7 a 8 rokov, zžili sa s prostredím, vytvorili a udržiavajú si silné sociálne väzby, ktoré by boli návratom do Francúzska pretrhnuté. Návrat do Francúzska spôsobí deťom porovnateľnú ak nie väčšiu ujmu ako ich premiestnenie na Slovensko. Na uvedené upozorňuje aj dôvodová správa k Haagskemu dohovoru v bode 36, kde uvádza, že časový faktor je rozhodujúci a upozorňuje na psychologické problémy, ktoré môže spôsobiť návrat

detí v prípade, ak je nariadený po dlhej dobe, najmä ak sa deti zžili s novým prostredím, ako je tomu aj v tomto prípade.

V dôsledku nesprávneho právneho posúdenia veci odvolací súd porušil svojim postupom článok 3 Dohovoru o právach dieťaťa a zároveň vychádzal z nedostatočne zisteného skutkového stavu pri aplikácii článku 13b Haagskeho dohovoru, keď sa obmedzil len na dokazovanie domáceho násillia a nezistoval, či ťažkosti, ktoré deťom spôsobí návrat do Francúzska a narušenie sociálnych väzieb na Slovensku vzhľadom k dĺžke pobytu detí na Slovensku, nezakladá pre ne neznesiteľnú situáciu podľa článku 13b) Haagskeho dohovoru. V takomto prípade, by opatrenia podľa článku 11 ods. 4 Nariadenia nemohli byť považované za primerané.“.

Sťažovateľky ďalej vo vzťahu k napadnutému uzneseniu krajského súdu a postupu, ktorý predchádzal jeho vydaniu, ďalej v sťažnosti namietajú, že „Odvolací súd sa nevysporiadal so skutočnosťou, že maloleté deti majú nevlastného brata..., ktorého starostlivosť a výchovu zabezpečuje sťažovateľka a s ktorým udržiavajú nadštandardné vzťahy a odlúčenie od ktorého by ich ako aj jeho rovnako mohlo priviesť do neznesiteľnej situácie v zmysle Článku 13b Haagskeho dohovoru, hoci takýto dôkaz bol riadne navrhnutý. Ak súdy mali vychádzať zo starostlivo zisteného skutkového stavu, dôvody ktoré by mohli eliminovať návrat maloletých detí do Francúzskej republiky, mali byť zisťované v dostatočnej miere. V danom prípade tomu tak nebolo. Zároveň nie je možné rozumne predpokladať, že sa nevlastný brat vráti s maloletými deťmi do Francúzska vzhľadom k tomu že ide o dieťa z prvého manželstva sťažovateľky...“.

Podľa ich názoru vyjadreného v sťažnosti „nie je už naďalej možné naplniť účel Dohovoru a navrátenie detí do Francúzska v čase, keď začali navštevovať školské zariadenie a vytvorili si silné citové väzby k osobám, veciam a prostrediu na Slovensku... Plynutie času, ktorého dôsledkom je zžitie sa maloletých s prostredím bolo umožnené aj konaním otca maloletých, ktorý aj napriek tomu, že poznal pobyt detí, podal žiadosť o návrat až po 12 mesiacoch od ich premiestnenia na Slovensko... rozhodnutie súdu o nariadení návratu je nespravodlivé a v rozpore s citovanými právnymi predpismi chrániacimi záujmy maloletých detí a v rozpore s ich najlepším záujmom. Je nepochybné, že

v tomto prípade zásada rešpektovania najlepšieho záujmu detí, resp. práva detí sú postavené pod práva rodičov a nie nad práva rodičov, nakoľko psychická ujma, ktorá hrozí maloletým v dôsledku ich premiestnenia do Francúzska, by bola nenapraviteľná...“.

Na základe skutočností uvedených v sťažnosti sa sťažovateľky domáhajú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na rovnosť účastníkov súdneho konania podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa vyjadriť sa ku všetkým vykonávanými dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre blaho dieťaťa podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na to, aby štátne orgány konali iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon podľa článku 2 odsek 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I. zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296, postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Právo sťažovateľa na právo dieťaťa formulovať vlastné názory a byť vypočutý v súdnom konaní podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo/381/2013 z 28. novembra 2013 postupom Okresného súdu Bratislava I zo dňa 07. 11. 2011, č. k. 1 P/123/2011-296 postupom Krajského súdu v Bratislave z 13. augusta 2013 sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013 porušené bolo.

Uznesenie Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 P 123/2011-296 zo dňa 07. 11. 2011 ako aj uznesenie Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 1 P 123/2011-669 zo dňa 15. 03. 2013 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 CoP 267/2013-760 zo dňa 13. augusta 2013 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 381/2013 zo dňa 28. novembra 2013, sa zrušujú a vec sa vracia na ďalšie konanie.

Okresnému súdu Bratislava I. sa prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 1 P 123/2011 konal bez zbytočných prieťahov.“

Sťažovateľky sa domáhajú aj úhrady trov konania.

Uznesením č. k. IV. ÚS 100/2014-32 z 19. februára 2014 ústavný súd sťažnosť sťažovateľiek v časti, ktorou namietajú porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 dohovoru a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s namietaným porušením čl. 2 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013, prijal na ďalšie konanie a odložil vykonateľnosť uznesenia okresného súdu sp. zn. 1 P 123/2011 z 15. marca 2013 v spojení s uznesením krajského súdu sp. zn. 11 CoP 267/2013 z 13. augusta 2013 do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Ústavný súd zároveň maloletej J. S. a maloletej E. S. ustanovil v tomto konaní za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske a vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval predsedu krajského súdu, aby sa vyjadril k sťažnosti a zároveň oznámil, či trvá na ústnom pojednávaní vo veci.

Krajský súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti v prípise sp. zn. Spr 3128/14 z 13. marca 2014, v ktorom poukázal na stanovisko predsedníčky príslušného senátu 11 CoP JUDr. B. G.; v tomto stanovisku sa okrem iného uvádza, že „súd prvého stupňa vo svojom rozhodnutí uviedol rozhodujúci skutkový stav, primeraným spôsobom opísal priebeh konania, stanoviská procesných strán, výsledky vykonaného dokazovania a citoval prijaté právne závery, ktoré primerane vysvetlil. Osobitne vysvetlil dôvody nevykonania ďalšieho dokazovania svedkom - maloletým synom K., ako aj znaleckého dokazovanie na zistenie názoru malolekých detí. Odvolací súd pri stotožnení sa so závermi súdu prvého stupňa využil možnosť danú mu ustanovením § 219 ods. 2 O. s. p. podrobnejšie nezdôvodňovať svoje rozhodnutie a odkázať na dôvody obsiahnuté v prvostupňovom rozhodnutí. V súlade s citovaným procesným ustanovením, na zdôraznenie napadnutého rozhodnutia prvostupňového súdu, vo svojom rozhodnutí uviedol ďalšie dôvody a zároveň sa podrobne vypořiadal s odvolacími námietkami, ktorými je odôvodňovaná i prijatá ústavná sťažnosť.“

Predseda krajského súdu ústavnému súdu v označenom prípise zároveň oznámil, že sa stotožňuje s vyjadrením predsedníčky senátu 11 CoP a netrvá na ústnom pojednávaní vo veci.

Dňa 27. februára 2014 vyzval ústavný súd kolízneho opatrovníka sťažovateľiek v 2. a 3. rade, aby sa vyjadril, či súhlasí so sťažnosťou sťažovateľiek, ako aj s v nej uvedenými dôvodmi. Kolízny opatrovník v písomnom podaní sp. zn. SDD 143/10, PE1/OSPOASK/SPO/2014/3747 z 19. marca 2014 oznámil, že v konaniach pred všeobecnými súdmi *„zastupoval a chránil práva a právom chránené záujmy týchto detí zákonným postupom a v súlade s platnou legislatívou“*, a zároveň uviedol, že *„ako kolízny opatrovník maloletých sťažovateľiek nenamieta prerokovanie a preskúmanie skutočností uvádzaných v ústavnej sťažnosti“*.

Ústavný súd 27. februára 2014 zaslal právnenému zástupcovi otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade na vedomie svoje uznesenie č. k. IV. ÚS 100/2014-32 z 19. februára 2014 (ďalej aj *„uznesenie o prijatí sťažnosti“*) s tým, že sa k nemu môže vyjadriť v lehote 10 dní od doručenia.

Právny zástupca otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade vo svojom vyjadrení k uzneseniu ústavného súdu o prijatí sťažnosti z 12. marca 2014 okrem iného uviedol:

„Obaja rodičia teda majú k Maloletým deťom rovnocenné práva a povinnosti. Otec však nijakým spôsobom neparticipoval na podaní sťažnosti v mene Maloletých detí, o podaní sťažnosti v mene Maloletých detí ani len nebol informovaný. Na základe uvedeného je Otec presvedčený, že právny úkon podania sťažnosti na Ústavný súd Slovenskej republiky v mene Maloletých detí nie je platným právnym úkonom... V danom prípade nedostatok platnosti právneho úkonu, ktorým je podanie sťažnosti v mene Maloletých detí nemôže zhojiť ani ustanovenie kolízneho opatrovníka Maloletým deťom, nakoľko ide o rozhodnutie v konaní, ktoré platne ani len nemalo byť začaté (vo vzťahu k Maloletým deťom).

Vzhľadom na vyššie uvedené má Otec za to, že na základe neplatne uskutočneného právneho úkonu v mene Maloletých detí nie je možné viesť konanie pred Ústavným súdom a teda je nevyhnutné sťažnosť podaní v mene Maloletých detí odmietnuť ako sťažnosť podanú neoprávnenou osobou...

K obsahu samotnej sťažnosti Sťažovateľiek je potrebné uviesť, že dôvody, ktoré majú zakladať porušenie práv Sťažovateľiek sú vlastne identické s dôvodmi, ktoré Matka uvádzala v konaní o nariadenie návratu Maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu a s ktorými sa súdy v odvolacom, ako aj dovolacom konaní náležité vysporiadali, ako je to zrejmé aj z jednotlivých súdnych rozhodnutí...

Tvrdenie Sťažovateľiek o arbitrárnosti zhodnotenia obvyklého pobytu vo vzťahu k Maloletým deťom je tak celkom jednoznačne v rovine ich subjektívnej nespokojnosti s prijatými závermi súdov.. otec musí opätovne konštatovať, že tvrdenia o nerešpektovaní názoru Maloletých detí v súdnom konaní sú len v tej rovine, že Sťažovateľky nie sú spokojné so závermi súdov de facto namietajú skutočnosť, že sa súdy nestotožnili s Matkou predkladanými skutkovými závermi a teda takéto tvrdené porušenie základných práv nie je možné konštatovať...

Matka, ktorá svojvoľne vytrhla Maloleté deti z prostredia, v ktorom sa narodili, v ktorom prežili celý svoj doterajší život, v ktorom si od útleho detstva vytvárali svoje sociálne väzby na okolitú rodinu, resp. v škôlke, v ktorom sa rozprávalo ich materinským jazykom (francúzštinou), Matka, ktorá odtrhla Maloleté deti od ich vlastného otca, s ktorým Maloleté deti boli zvyknuté bývať v spoločnej domácnosti, tvrdí, že navrátenie Maloletých detí je v rozpore s ich záujmami...

K vyššie uvedeným, tvrdeniam Matky o tom, že všeobecné súdy dokonca nesprávne právne posúdili prejednávajú vec o nariadenie návratu Maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu, keď nepoužili príslušné ustanovenia Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, či Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 Otec uvádza, že aj v týchto otázkach sa všeobecné súdy s použitím všetkých relevantných ustanovení náležite vysporiadali (vrátane priamych odkazov na konkrétne ustanovenia) a o nariadení návratu Maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu

rozhodli so zhodnotením všetkých okolností prejednávanej veci - predovšetkým vo vzťahu k potenciálnym rizikám, ktoré by mohli byť spojené s navrátením Maloletých detí do Francúzska, ako aj vo vzťahu k vykonaným opatreniam, ktoré tieto riziká eliminovali... Na základe uvedeného tak je Otec presvedčený, že ani vo vzťahu k namietanému nezohľadneniu najlepšieho záujmu Maloletých detí, resp. porušenia práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života Sťažovateľiek nie je sťažnosť Sťažovateľiek opodstatnená...

Otec (má) za to, že v súčasnosti, kedy takmer jeden celý rok po nadobudnutí vykonateľnosti rozhodnutia o nariadení návratu Maloletých detí do krajiny ich obvyklého pobytu exekučný súd toto rozhodnutie nevykonal, trvá zásah do práva Otca na prejednanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách. Na základe vyššie uvedeného má Otec za to, že súčasný stav predstavuje aj flagrantné porušenie práve práva Otca na rešpektovanie súkromného a rodinného života chránené článkom 8 Dohovoru o ľudských právach a základných slobodách, kedy na základe protiprávneho konania Matky a udržiavania tohto protiprávneho stavu sú mu upierané jeho rodičovské práva k Maloletým deťom.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti tak má Otec za to, že trvajúci stav porušenia jeho práv je Rozhodnutím umelo predlžovaný - a to v rozpore nie len s právami Otca, ale aj s právami Maloletých detí a touto cestou žiada, aby Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodnutie o odklade vykonateľnosti uznesenia Okresného súdu Bratislava I, sp. zn. 1P/123/2011 zo dňa 15.03. 2013 v spojení s uznesením Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 11 CoP 267/2013 zo dňa 13.08. 2013 zrušil pred rozhodnutím vo veci samej.“

Dňa 22. apríla 2014 ústavný súd zaslal právnemu zástupcovi sťažovateľky v 1. rade vyjadrenia predsedu krajského súdu sp. zn. Spr. 3128/14 z 13. marca 2014, otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade z 12. marca 2014 a kolízneho opatrovníka z 19. marca 2014 na vedomie a prípadné zaujatie stanoviska. Zároveň ho vyzval, aby sa vyjadril, či trvá na tom, aby sa vo veci prijatej sťažnosti sťažovateľiek konalo ústne pojednávanie.

V stanovisku právneho zástupcu sťažovateľky v 1. rade k vyjadreniu otca maloletých sťažovateľiek sa okrem iného uvádza: „nie je možné súhlasiť s tvrdením otca maloletých detí a to, že sťažnosť podaná na Ústavnom súde Slovenskej republiky bola podaná

neoprávnenou osobou a preto je nevyhnutné ju zamietnuť. Máme zato, že sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou, pričom je potrebné dodať, že otec maloletých detí sa môže domáhať postavenia vedľajšieho účastníka v konaní pred ústavným súdom...

*Pokiaľ ide o judikáty ESLP, ktoré je uvedené vo vyjadrení otca maloletých detí zo dňa 12. marca 2014, je potrebné dodať, že po riadnom oboznámení sa s uvádzaným judikátom ESLP v prípade *Levadna v. Ukrajina*, je potrebné dodať, že pre uvádzanie platnej judikatúry je potrebné sa touto zaoberať komplexne a nie len vyextrahovať časť textu, ktorý je vhodný a zapadá do tvrdení otca maloletých detí...“*

Právny zástupca sťažovateľky v 1. rade ústavnému súdu zároveň oznámil, že netrvá na ústnom pojednávaní ústavného súdu.

Vzhľadom na oznámenia právneho zástupcu sťažovateľky v 1. rade a predsedu krajského súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ešte pred samotným vecným posúdením sťažnosti sťažovateľiek ústavný súd považoval za potrebné zaujať stanovisko k postaveniu otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade v tomto konaní. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že aj keď sa rozhodnutie o sťažnosti

sťažovateľiek môže bezprostredne dotýkať otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade, nemôže mu priznať postavenie vedľajšieho účastníka v tomto konaní.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 21 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého vedľajšími účastníkmi konania sú osoby, ktorým toto postavenie priznáva tento zákon, ak sa tohto postavenia nevzdajú. Majú v konaní rovnaké práva a povinnosti ako účastníci konania, konajú však iba sami za seba.

V období po nadobudnutí účinnosti novelizácie zákona o ústavnom súde vykonanej zákonom č. 226/2000 Z. z. (1. augusta 2000) zákon o ústavnom súde ale už na rozdiel od iných typov konaní (napr. konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 ústavy, pozn.) nepozná inštitút vedľajšieho účastníka v rámci konania o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, pričom vzhľadom na citovaný text § 21 ods. 2 zákona o ústavnom súde nemožno na tieto účely [na priznanie postavenia vedľajšieho účastníka fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorá môže byť predmetným konaním a rozhodnutím ukrátená na svojich právach, resp. chránených záujmoch (ďalej len „dotknutá osoba“)] primerane použiť ani ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku. Ústavný súd na tento nedostatok v platnom a účinnom znení zákona o ústavnom súde vo svojej právno-aplikačnej činnosti reaguje spravidla tak, že dotknutej osobe dá možnosť vyjadriť sa k sťažnosti, resp. príp. aj podávať procesné návrhy a následne ich pri svojej rozhodovacej činnosti primerane zohľadňuje.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd bezprostredne po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie zaslal svoje uznesenie č. k. IV. ÚS 100/2014-32 z 19. februára 2014, v ktorom je reprodukovávaná podstatná časť sťažnosti sťažovateľiek, na vyjadrenie právneho zástupcovi otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade. Právny zástupca otca sťažovateľiek v 2. a 3. rade vo svojom vyjadrení z 12. marca 2014, ktorého podstatné časti sú citované v časti I tohto nálezu, v prvom rade namietal, že sťažovateľka v 1. rade nebola oprávnená podať ústavnému súdu sťažnosť aj v mene maloletých detí, a v jeho ďalšej časti formuloval vecné výhrady voči námietkam sťažovateľiek obsiahnutým v sťažnosti.

Vo vzťahu k námietke právneho zástupcu otca sťažovateliek v 2. a 3. rade, ktorou spochybňuje oprávnenie sťažovateľky v 1. rade podať sťažnosť aj v mene maloletých sťažovateliek, ústavný súd konštatuje, že s touto otázkou sa vysporiadal (tak ako v iných porovnateľných prípadoch; pozri napr. II. ÚS 97/2013) už pri predbežnom prerokovaní sťažnosti, keď, rešpektujúc skutočnosť, že medzi sťažovateľkou v 1. rade a sťažovateľkami v 2. a 3. rade môže dôjsť ku kolízii záujmov, ustanovil maloletým sťažovateľkám za kolízneho právneho zástupcu Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Partizánske, ktorý ich zastupoval už v konaní pred všeobecnými súdmi, a následne mu umožnil vyjadriť sa k sťažnosti.

Vecné výhrady právneho zástupcu otca sťažovateliek v 2. a 3. rade k námietkam sťažovateliek obsiahnutým v sťažnosti ústavný súd primerane zohľadnil pri svojom rozhodovaní.

II.1 K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

V zmysle čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k obom označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00).

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, pričom jeho súčasťou je aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje v odvolacom konaní, t. j. v konaní, v ktorom sa podaním riadneho opravného prostriedku domáha ochrany svojich práv pred odvolacím súdom z dôvodov, ktorých uplatnenie umožňuje procesné právo. Ak účastník konania splní predpoklady ustanovené zákonom na poskytnutie ochrany v odvolacom konaní, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodov na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto právnej ochrany však, prirodzene, nemožno považovať za právo na úspech v odvolacom konaní (m. m. II. ÚS 4/94), ak každé také rozhodnutie odvolacieho súdu odpovedá na obsah odvolania ústavne konformným spôsobom a v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Ústavný príkaz konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, vyjadrený v čl. 2 ods. 2 ústavy zaväzuje všetky orgány verejnej moci

vrátane odvolacích súdov. Tento ústavný príkaz zaväzuje orgány verejnej moci pri ich akejkolvek činnosti a zvlášť vtedy, ak výkonom svojich kompetencií poskytujú ochranu základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb, rešpektujúc pritom princípy právneho štátu (čl. 1 ods. 1 prvá veta ústavy).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí tiež právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal výklad dotknutej právnej normy, ktorý je v súlade s ústavou, čo je základným predpokladom pre ústavne konformnú aplikáciu tejto právnej normy na zistený skutkový stav veci.

Ústavnosť konaní pred orgánom verejnej moci predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkým zákonom ustanovených prostriedkov na dosiahnutie účelu predmetného konania. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takeho postupu orgánu verejnej moci (m. m. II. ÚS 9/00, II. ÚS 143/02). Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ktorej nebezpečenstvo spočíva v potenciálnom uplatnení ničím (objektívne) nepodloženej úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú v podmienkach právneho štátu okrem iného garantované zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu pre rozhodnutie.

Objektívny postup orgánu verejnej moci sa musí prejavovať nielen vo využití všetkých dostupných a pritom legálnych zdrojov zisťovania skutkového základu na rozhodnutie, ale aj v tom, že takéto rozhodnutie obsahuje (musí obsahovať) aj odôvodnenie, ktoré preukázateľne vychádza z týchto objektívnych postupov a ich uplatnenia v súlade s procesnými predpismi.

Z ustálenej judikatúry ústavného súdu tiež vyplýva, že neodmysliteľnou súčasťou základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Potreba náležite odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní v napadnutej veci aj krajský súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná.

Sťažovateľky sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, pričom formulujú k nemu predovšetkým tieto námietky:

- sťažovateľky v súvislosti s otázkou určenia obvyklého pobytu maloletých detí namietajú, že krajský súd nevychádzal zo starostlivo zisteného skutkového stavu a v odôvodnení napadnutého rozhodnutia nie sú obsiahnuté úvahy súdu, na základe ktorých rozhodol (ďalej aj „prvá námietka“),

- krajský súd bez náležitého odôvodnenia zamietol *„návrh na vypracovanie znaleckého posudku z odboru detskej psychológie, ktorý by sa zaoberal otázkou vplyvu odlúčenie maloletých detí od sťažovateľky v prípade ich návratu...“* (ďalej aj „druhá námietka“),

- neprihliadal na dĺžku času, ktorý maloleté sťažovateľky strávili v Slovenskej republike, na ich adaptáciu, novonadobudnuté rodinné a sociálne väzby (ďalej aj „tretia námietka“),

- nezistil názor maloletých sťažovateľiek vo vzťahu k nariadeniu ich návratu do Francúzskej republiky (ďalej aj „štvrtá námietka“),

- pri posudzovaní dôvodov, ktoré by mohli eliminovať návrat maloletých sťažovateľiek, krajský súd „nevychádzal zo starostlivo zisteného skutkového stavu“ a neprihliadal na „najlepší záujem dieťaťa“ (ďalej aj „piata námietka“).

Podľa čl. 1 písm. a) Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor“) cieľom tohto dohovoru je zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované.

Podľa čl. 3 Haagskeho dohovoru premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak

a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a

b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.

Podľa čl. 12 Haagskeho dohovoru ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

Ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa.

Podľa čl. 13 Haagskeho dohovoru bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

Podľa čl. 20 Haagskeho dohovoru návrat dieťaťa podľa článku 12 možno odmietnuť, ak by to nepripúšťali základné princípy ochrany ľudských práv a základných slobôd dožiadaného štátu.

Podľa čl. 11 ods. 2 a ods. 4 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie“) pri uplatňovaní článkov 12 a 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 sa musí zabezpečiť, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa v konaní, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vyspelosti nejaví nevhodné.

Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

Vo vzťahu k prvej námietke sťažovateľiek, že krajský súd pri určovaní obvyklého pobytu maloletých detí nevychádzal zo starostlivo zisteného skutkového stavu a v odôvodnení napadnutého rozhodnutia nie sú obsiahnuté úvahy súdu, na základe ktorých rozhodol, ústavný súd poukazuje na relevantnú časť odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu:

«... Súd prvého stupňa v tomto konaní v zmysle čl. 3 Dohovoru správne zameral svoje dokazovanie na zistenie miesta obvyklého pobytu maloletých detí a existenciu opatrovnickeho práva, pričom so záverom ku ktorému dospel, sa plne stotožnil aj odvolací súd. Odvolací súd zhodne ako súd prvého stupňa je toho názoru, že krajinou obvyklého pobytu maloletých detí je Francúzsko, kde sa maloleté deti narodili a kde až do 27. 06. 2010 žili v spoločnej domácnosti rodičov. Bez právneho významu je v tomto smere odvolacia námietka matky o dôslednom nezaobzeraní sa otázkou obvyklého pobytu maloletých detí v odôvodnení písomného vyhotovenia rozhodnutia. Vychádzajúc z jeho obsahu je možné konštatovať, že ustálenie obvyklého pobytu maloletých detí súdom prvého stupňa (Francúzska republika) nie je založené len na tom, že matka maloletých detí ho v priebehu konania nespochybnila, ale i na skutkových zisteniach vyplývajúcich z vykonaného dokazovania (skutočnosti, že maloleté deti sa vo Francúzsku narodili a až do 27. 06. 2010 žili v spoločnej domácnosti rodičov).

Podľa čl. 3 Dohovoru sa premiestnenie alebo zadržanie dieťa považuje za neoprávnené, ak bolo porušené právo starostlivosti o dieťa, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. Premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak v dobe premiestnenia, alebo zadržania bolo toto právo skutočne vykonávané spoločne alebo samostatne, alebo by bolo takto vykonávané, keby nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Odvolací súd dospel k rovnakému záveru, že opatrovnicke práva k obom maloletým deťom vykonávali v existujúcej spoločnej domácnosti obaja

rodičia, keď pri tejto úvahe vychádzal zo skutkových zistení, ku ktorým dospel po vykonanom dokazovaní prvostupňový súd. V zmysle ustanovení francúzskeho právneho poriadku (tzn. právneho poriadku štátu, na území ktorého sa obe deti narodili a mali tam obvyklý pobyt) zisteného súdom prvého stupňa prostredníctvom Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže od francúzskeho ústredného orgánu Direction des affaires civiles set, du sceau, rodičovskú zodpovednosť k deťom vykonávajú obaja rodičia bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zosobášení, či žijú oddelene, ak sa preukázalo ich rodičovstvo k dieťaťu do prvého roku veku dieťaťa. V danom prípade je z rodných listov maloletých detí vystavených francúzskym štátnym orgánom nepochybné, že E. S. bola uznaná matkou A. S. a otcom B. M. G. D. dňa 08. 11. 2005 a J. S. bola uznaná matkou A. S. 09. 10. 2006 a otcom B. M. G. D. 1963 dňa 05. 12. 2006. Uvedené znamená, že obaja rodičia - matka A. S. a otec B. M. G. D. sú nositeľmi rodičovskej zodpovednosti voči maloletým deťom E. a J. S. Pokiaľ ide o námietky matky produkované v priebehu konania týkajúce sa právneho posúdenia otcovstva k maloletým deťom vo vzťahu ku skutočnosti, že maloletá E. sa narodila matke počas trvania manželstva matky s p. D. D. a maloletá J. v čase, od ktorého od rozvodu tohto manželstva neuplynula doba 300 dní je možné uviesť len to, že podmienky rodičovskej zodpovednosti (vrátane určenia otcovstva) k maloletým deťom nie je možné v danom prípade posudzovať podľa slovenského právneho poriadku, keďže obe maloleté nemali na území Slovenskej republiky pred 27. 06. 2010 svoj obvyklý pobyt a obe sa narodili na území Francúzska. Okolnosť, že matka v priebehu konania o nariadenie návratu maloletých detí predložila aj slovenské rodné listy vydané dňa 30. 03. 2011 Osobitnou matrikou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, v ktorých je ako otec oboch maloletých zapísaných pod priezviskom E. D. a J. D. bývalý manžel matky p. D. D., je v tejto súvislosti bez akéhokoľvek právneho významu; z obsahu dokazovania vyplýva, že tieto rodné listy, pri ktorých matka poskytla štátnemu orgánu Slovenskej republiky nesprávne informácie, vybavovala v súvislosti s prihlásením detí k trvalému pobytu na území Slovenskej republiky. Matkou predkladané dôkazy v sfére posúdenia opatrovníckeho práva aj odvolací súd posúdil ako účelové, keďže matka v rozvodovom konaní vedenom v čase po narodení E. S. na Okresnom súde v Nice č. rg. 05/06141 sama uviedla, že s manželom p. D. žijú od apríla 2004 oddelene a z manželstva sa narodilo len jedno dieťa K. Matka od narodenia detí až do začatia konania o nariadení ich návratu nespochybnila otcovstvo B.

M. G. D. k maloletým deťom, dňa 05. 12. 2010 ho počas priebežného výsluchu pred Štátnou políciou, jednotkou v BTA Roqueseron súvisiaceho s oznámením o domácom násilí označila za otca oboch maloletých detí a dňa 15. 12. 2010 podala na Okresný súd Partizánske návrh na určenie vyživovacej povinnosti označeného otca k obom maloletým deťom. Postup Okresného súdu Bratislava I vo vzťahu k zadováženiu si stanoviska k výkladu ustanovení francúzskeho právneho poriadku týkajúcich sa rodičovskej zodpovednosti k maloletým deťom bol v súlade s ust. čl. 7 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, keď vyjadrenie sa ústredného orgánu Francúzska Direction Affaires civile set du sceau je možné bez akejkoľvek pochybnosti považovať za dostačujúce i s prihliadnutím k tomu, že ním predložený výklad ustanovení o rodičovskej zodpovednosti (čl. 312 - čl. 315 francúzskeho občianskeho zákonníka) korešponduje i s odbornými závermi advokátky D. k úprave rodičovských práv vo francúzskom občianskom zákonníku, ktoré v priebehu konania predložil otec maloletých.

V rámci výkonu opatrovníckych práv vysťahovanie maloletých detí do inej krajiny treba považovať za podstatnú vec súvisiacu s výkonom opatrovníckych práv čo znamená, že súhlas na vysťahovanie maloletých detí na územie iného štátu musia dať obaja rodičia. V prejednávanej veci matka takýto súhlas zo strany otca nepredložila, a pokiaľ matka súhlas od otca nemala, treba súhlasiť s názorom súdu prvého stupňa, že jej odchodom s deťmi dňa 27. 06. 2010 došlo k neoprávnenému premiestneniu detí z Francúzska na územie Slovenskej republiky. Za súhlas otca aj podľa názoru odvolacieho súdu nemožno považovať ani matkou tvrdené vyhlásenie otca, „aby si zbalila veci a odišla“. Z vykonaného dokazovania je nepochybné, že dlhodobejší pobyt matky aj s deťmi Slovensku počas letných prázdnin bol aj v minulosti bežným pobytom matky a detí, počas ktorého deti udržiavali kontakt s príbuznými zo strany matky. Samotné konanie matky, ktorá napr. neodhlásila maloletého K. zo školy ktorú navštevoval a ktorá tesne pred svojim odchodom dňa 23. 06. 2010 požiadala francúzske úrady o priznanie francúzskeho štátneho občianstva, potom smeruje k oprávnenej úvahe o tom, že matka sa rozhodla zostať na Slovensku až v priebehu pobytu na Slovensko, tzn. až po 27. 06. 2010. Pokiaľ ide o okolnosti udávané matkou vo vzťahu ku konaniu otca, ktorý mal matke počas neprítomnosti pobaliť veci, umiestniť ich do pivnice a vymeniť zámky na dverách rodinného domu (otec pobalenie vecí odôvodňoval maľovaním rodinného domu počas neprítomnosti matky a detí) a námietkam matky k

nevykonaniu navrhnutého dokazovania výsluchom jej brata a bratranca, s ktorými sa v auguste 2010 vrátila do Gilette pre svoje veci a veci detí je treba uviesť, že z obsahu ich čestných prehlásení doložených matkou do spisu vyplýva, že matka si okrem vecí z pivnice zobrala veci i z rodinného domu, v ktorom zotrvala asi hodinu len v prítomnosti otca detí. Keďže svedkovia by v rámci prípadnej svedeckej výpovede nemohli preukazovať iné okolnosti relevantné pre posúdenie prípadu (keď neboli osobne prítomní v rodinnom dome a na matku čakali v osobnom motorovom vozidle, neboli pri odchode matky z Francúzska dňa 27. 06. 2010), súd prvého stupňa správne v priebehu konania nepripustil návrh matky na vykonanie tohto dôkazu.»

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd zastáva názor, že krajský súd v citovanej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia ústavne akceptovateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo sa stotožnil s vykonaným dokazovaním i argumentáciou súdu prvého stupňa vo vzťahu k určení obvyklého pobytu maloletých detí. Relevantnú časť napadnutého uznesenia krajského súdu nemožno podľa názoru ústavného súdu považovať za neodôvodnenú a ani za arbitrárnu, t. j. takú, ktorá by bola založená na právnych záveroch, ktoré nemajú oporu v právnej norme, resp. popierajú jej podstatu, zmysel a účel, preto sa ústavný súd s prvou námietkou sťažovateľiek nestotožnil.

V nadväznosti na (druhú) námietku sťažovateľiek, že krajský súd bez náležitého odôvodnenia zamietol „*návrh na vypracovanie znaleckého posudku z odboru detskej psychológie, ktorý by sa zaoberal otázkou vplyvu odlúčenie maloletých detí od sťažovateľky v prípade ich návratu...*“, ústavný súd poukazuje na túto časť odôvodnenia napadnutého uznesenia:

„Súd prvého stupňa správne posúdil aj čl. 13 písm. b/ Dohovoru ako výnimku z Dohovoru, ktorý upravuje situáciu, kedy súd nemusí nariadiť návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu. Aj podľa názoru odvolacieho súdu matka v konaní nepreukázala, že návrat by deti vystavil fyzickej, alebo duševnej ujme, alebo by ich inak priviedol do neznesiteľnej situácie. Tak ako súd prvého stupňa, tak aj odvolací súd poukazuje na to, že rodičia maloletých detí boli partnermi od roku 2004, až do návratu matky s deťmi dňa 27. 06. 2010 deti trvalé žili vo Francúzsku v rodinnom dome otca, v mieste bydliska

navštevovali predškolské zariadenia a prostredie v ktorom žili a vyrastali, považovali za svoj domov. Okolnosť existencie matkou tvrdeného domáceho násillia otca na matke nebola ani podľa názoru odvolacieho súdu preukázaná, keď matka maloletých počas viacročného spolužitia s otcom detí i napriek tomu, že vo Francúzsku žila 16 rokov, plynule ovládala štátny jazyk krajiny a mala dostatok času oboznámiť sa s prípadnými možnosťami, ktorými sa mohla proti prípadnej agresivite partnera za pomoci štátnych orgánov brániť, agresívne chovanie partnera až do decembra 2010 neoznámila a pomoc nežiadala. Treba prihliadnúť i k tomu, že matka trestné oznámenie na otca v súvislosti s domácim násilím podala na Štátnej polícii, jednotke v BTA Roqueseron až pol roka po návrate na Slovensko dňa 15. 12. 2010 a na to, že po preverovaní bolo trestné oznámenie matky vybavené tak, že vo veci neboli zistené dôvody ani len na začatie trestného stíhania.

Pokiaľ matka v priebehu doterajšieho konania vážnu ujmu maloletých detí v zmysle čl. 13 písm. b/ Dohovoru preukazovala obavou maloletých detí z otca podloženú Správami zo psychologického vyšetrenia oboch detí PhDr. L. P., klinickým psychológom, nie je možné nezohľadniť to, že matka odbornú pomoc pre maloleté deti i napriek tvrdenému vážnemu dopadu na psychiku maloletých vyhľadala až v januári 2011, t. j. po siedmich mesiacoch od opustenia Francúzska v čase, kedy na území Francúzska začalo na podnet otca konanie vo veci rodičovských práv k maloletým deťom. S poukazom na povinnosť rodičov s najväčšou starostlivosťou dbať o zdravie svojich detí a o ich právo na nerušený vývoj, zohľadniac obsah čestných prehlásení rodinných známych a priateľov rodiny doložených otcom, ktorými osvedčoval svoj vzťah a chovanie k maloletým v čase trvania ich spoločnej domácnosti v Gilette a nečinnosť matky pri ňou tvrdenej nutnosti odbornej pomoci pre maloleté deti až do januára 2011 nebolo možné mať tieto matkou tvrdené skutočnosti za preukázané.

V danom prípade je odvolací súd zhodne so súdom prvého stupňa toho názoru, že pri poskytnutí záruk predložených otcom v spolupráci s mestom Gilette týkajúcich sa zabezpečenia možnosti oddeleného bývania matky a maloletých detí po ich návrate v mestskom byte, za ktorého nájom bude uhrádzať otec maloletých, prispievania otca na výživu maloletých detí, možnosti maloletých detí navštevovať školské zariadenia a záruk Francúzskej republiky vyplývajúcich zo Správy Riaditeľstva civilných záležitostí a ochrany štátnej pečate, kancelárie medzinárodnej spolupráce v oblasti občianskej a obchodnej

Ministerstva spravodlivosti Francúzskej republiky zo dňa 08. 03. 2013 týkajúcich sa možností matky poberať v krajine obvyklého pobytu maloletých sociálne dávky vo výške 920 euro a rodinné prídavky vo výške 127,05 euro, možnosti využitia výchovnej pomoci pred sudcom špecializovaným na prípady detí, možnosti využitia sociálnej pomoci prostredníctvom určenej sociálnej pracovníčky a i využitia bezplatnej psychologickéj podpory pre ňu a pre deti je možné konštatovať, že vo vzťahu k maloletým deťom sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ich ochrany po návrate (čl. 11 ods. 4 Nariadenia), pri preukázaní ktorých nie je možné odmietnuť návrat dieťaťa podľa čl. 13 písm. b/ Haagskeho dohovoru.“

Zo sťažnosti, ale i z vyžiadanej spisovej dokumentácie všeobecných súdov vyplýva, že sťažovateľka v 1. rade opakovanne žiadala o vykonanie znaleckého dokazovania znalcom z odboru detskej psychológie, ktorý by sa mal v posudku vyjadriť k otázke, či by nariadením návratu maloletým sťažovateľkám nebola spôsobená psychická ujma, resp. či a aké dôsledky by malo nariadenie návratu na psychiku maloletých. Všeobecné súdy na oboch stupňoch (okresný súd i krajský súd) vykonanie navrhovaného dôkazu zamietli. Ústavný súd rešpektuje právnu teóriu i praxou prezentovaný názor, v zmysle ktorého súd, ktorý má právomoc vo veci konať, má právomoc posúdiť aj to, či a aké dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné a akým spôsobom sa dôkaz zabezpečí, avšak zdôrazňuje, že ani v takomto prípade nemôže ísť o svojvoľný a neodôvodnený postup.

V posudzovanom prípade krajský súd uviedol, že návrh na vykonanie znaleckého dokazovania zamietol, keďže smeruje k preukázaniu podmienok na možnú aplikáciu ustanovenia čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, na ktoré však nie je možné prihliadať pri splnení predpokladu, že sa v konaní o návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu — tak ako v prerokúvanom prípade — preukázalo vykonanie primeraných opatrení na zabezpečenie ochrany maloletého dieťaťa po návrate v súlade s čl. 11 nariadenia.

Z citovaného rozhodnutia krajského súdu i z predloženej spisovej dokumentácie ústavný súd zistil, že všeobecné súdy skúmali ako možnú „hrozbu“ alebo „ujmu“, ktorá by maloletým sťažovateľkám prípadne mohla hroziť po nariadení ich návratu, výlučne

okolnosti týkajúce sa domáceho násillia, z ktorého sťažovateľka v 1. rade obvinila otca maloletých detí. Krajský súd konštatoval, že sťažovateľka v 1. rade neunesla dôkazné bremeno — domáce násillie nebolo v konaní preukázané — a primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany detí po ich návrate deklarované otcom považoval za adekvátne (primerané). Ústavný súd v tejto súvislosti ale zistil, že ide prevažne o opatrenia materiálnej povahy týkajúce sa napríklad zabezpečenia oddeleného bývania pre maloleté sťažovateľky a ich matku, potvrdenia o tom, že sťažovateľka má nárok na dávku zo sociálneho zabezpečenia, že maloleté sťažovateľky budú mať zabezpečenú školskú dochádzku atď.

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd neposkytol právam sťažovateliek požadovanú ochranu, keď zameral svoju pozornosť výlučne na dokazovanie domáceho násillia v rodine a opomenul, že ujma, ktorá maloletým sťažovateľkám môže hroziť po nariadení ich návratu, môže byť i psychická zvlášť za situácie, keď matka avizovala možné nepriaznivé dôsledky už správami psychológa a opakovane navrhla vykonať k tejto otázke znalecké dokazovanie.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd považuje za žiaduce poukázať aj na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) v porovnateľných veciach, ako je vec sťažovateliek, predovšetkým rozsudok ESLP č. 27853/09 z 26. 11. 2013 vo veci X v. Lotyšsko a v ňom citovanú ďalšiu judikatúru.

V konaní, ktoré predchádzalo vyhláseniu označeného rozsudku ESLP, sa otec maloletého dieťaťa pred príslušnými orgánmi Lotyšska domáhal nariadenia jeho návratu do Austrálie, odkiaľ ho matka neoprávnene premiestnila. Krajský súd v Rige potvrdil rozhodnutie súdu prvého stupňa, ktorý nariadil návrat maloletého dieťaťa do Austrálie, pričom neprihliadal na znalecký posudok vypracovaný psychológom na žiadosť matky, v ktorom sa konštatovalo, že v prípade okamžitého oddelenia dieťaťa do matky môže vzniknúť u dieťaťa psychologická trauma. Svoje rozhodnutie neprihliadať na predložený znalecký posudok odôvodnil Krajský súd v Rige tým, že sa týka merita konania o opatrovníckom práve, ktoré nebolo súčasťou konania o návrat dieťaťa.

Európsky súd pre ľudské práva najskôr vo všeobecnosti konštatoval, že dohovor a Haagsky dohovor musia byť interpretované v súlade a bez vzájomného konfliktu, pričom rozhodujúci je najlepší záujem dieťaťa. V predmetnej veci rozhodol, že lotyšské súdy nedodržali procesné požiadavky čl. 8 dohovoru z dôvodu, že odmietli posúdiť tvrdenie o „vážnej ujme“, ktorá dieťaťu hrozila v prípade nariadenia návratu do Austrálie. Zdôraznil, že vnútroštátne súdy sú povinné náležite preskúmať celú rodinnú situáciu vrátane tvrdení o „vážnej ujme“, ktorá by dieťaťu v prípade návratu mala hroziť, a toto preskúmanie musia vnútroštátne súdy aj náležite odôvodniť vo svojich rozhodnutiach.

Európsky súd pre ľudské práva Lotyšsku vytkol, že napriek tomu, že sťažovateľka predložila odvolaciemu súdu v Rige posudok vypracovaný psychológom, ktorý signalizoval, že v prípade okamžitého oddelenia dieťaťa od matky môže vzniknúť u dieťaťa psychická trauma, odvolací súd sa s ním nevysporiadal. Podľa názoru ESĽP bolo neprijateľné, aby súd rozhodol o neprípustnosti tohto dôkazu z dôvodu, že sa týkal viac merita opatrovníckeho konania ako merita konania o návrat. V tejto súvislosti ESĽP zdôraznil, že psychologický posudok upriamoval pozornosť na riziko vzniku vážnej psychickej traumy, ktorá bola priamo spojená s najlepším záujmom dieťaťa, a preto toto tvrdenie malo byť preskúmané vo svetle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru. Krajský súd v Rige mal preto umožniť účastníkom konania vyjadriť sa k tomuto dôkazu alebo zabezpečiť vypracovanie druhého znaleckého posudku z vlastnej iniciatívy. Európsky súd pre ľudské práva zdôraznil, že potreba dodržiavania krátkych lehôt stanovených v Haagskom dohovore nezbavovala lotyšské orgány zodpovednosti vykonať účinné preskúmanie takéhoto tvrdenia.

Podľa názoru ústavného súdu sú vo vzťahu k druhej námietke sťažovateľiek aplikovateľné kľúčové právne názory ESĽP vyjadrené vo veci X v. Lotyšsko. Krajský súd odmietol návrh sťažovateľky v 1. rade na nariadenie znaleckého dokazovania z odboru detskej psychológie napriek tomu, že predložené správy psychológa signalizovali možnosť vzniku psychickej traumy (ujmy) nariadením návratu maloletých detí do Francúzskej republiky bez náležitého odôvodnenia. Pri rešpektovaní zásady prihliadania k „najlepšiemu záujmu dieťaťa“ mal krajský súd tvrdenie matky maloletých detí o možnosti vzniku

psychickej ujmy náležite preskúmať, zohľadniť pri svojom rozhodovaní a následne posúdiť adekvátnosť „primeraných opatrení na ochranu“ navrhnutých otcom.

Ústavný súd na základe uvedeného zastáva názor, že druhá námietka sťažovateľiek je opodstatnená a spolu s ďalšími námietkami (k tomu pozri ďalej) signalizuje možný záver o neprípustnom zásahu krajského súdu do základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľky tiež namietajú, že odvolací súd neprihliadal na dĺžku času, ktorý maloleté sťažovateľky strávili v Slovenskej republike, na ich adaptáciu, novonadobudnuté rodinné a sociálne väzby. Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia vo vzťahu k tejto (tretej) námietke uviedol: *„V súvislosti s v odvolaní matky poukazovaním na dĺžku obdobia, počas ktorého sú maloleté deti na Slovenku, kde sa zadaptovali na nové prostredie a vytvorili si tu sociálne väzby je treba uviesť, že podľa názoru odvolacieho súdu ani táto skutočnosť nepostačuje na zabránenie návratu maloletých detí, pretože inak by ktorýkoľvek rodič, ktorý by svojvoľne uniesol alebo zadržoval dieťa, mohol zabraňovať uskutočneniu návratu jeho oddaľovaním (použitie rozhodnutia ESLP z 27. 04. 2010 v prípade Levadna v. Ukrajina, sťažnosť č. 7354/2010).“*

Ústavný súd nespochybňuje názor krajského súdu, podľa ktorého dĺžka obdobia, počas ktorého sa maloleté sťažovateľky nachádzajú bez súhlasu ich otca v Slovenskej republike, nie je sama osebe dôvodom na nenariadenie ich návratu. V posudzovanom prípade je ale potrebné čo najstarostlivejšie preskúmať skutkový stav a zohľadniť nielen samotnú dĺžku ich pobytu, ale tiež sociálne pomery, najmä to, kto zabezpečuje výživu a výchovu detí, aké sú vzájomné citové väzby medzi deťmi navzájom, ako aj medzi deťmi a osobami, ktoré zabezpečujú starostlivosť o ne, prípadne vzťahy so širšou rodinou, vek detí a stupeň ich vyspelosti, ich zdravotný stav, súrodenecké vzťahy, faktory psychologickéj povahy a pod.

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd v súvislosti s treťou námietkou sťažovateľiek nevyhodnotil dostatočne konkrétne okolnosti posudzovaného prípadu, keď na

ňu reagoval zjavne len zjednodušenou všeobecnou úvahou, podľa ktorej ak by mal dôsledne skúmať, posudzovať a vyhodnocovať už uvedené faktory, mohol by „*ktorýkoľvek rodič, ktorý by svojvoľne uniesol alebo zadržoval dieťa, zabraňovať uskutočneniu návratu jeho oddaľovaním*“, čím mal na mysli najmä časovú náročnosť takéhoto skúmania a tiež možnosť „zneužitia“ tohto inštitútu rodičom — únoscom.

S treťou námietkou súvisí i ďalšia (piata) námietka sťažovateľiek, podľa ktorej krajský súd pri posudzovaní dôvodov, ktoré by mohli eliminovať návrat maloletých sťažovateľiek, „*nevychádzal zo starostlivo zisteného skutkového stavu*“ a neprihliadal na „*najlepší záujem dieťaťa*“.

Cieľom Haagskeho dohovoru je podľa jeho čl. 1 zabezpečiť okamžitý návrat detí, ktoré boli neoprávnene premiestnené do niektorého zmluvného štátu alebo sú v ňom zadržované, pretože to zodpovedá najlepšiemu záujmu dieťaťa.

V ostatnom období sa v judikatúre ESLP vo veciach rodičovských únosov detí čoraz častejšie prejavuje názor, že „návrat dieťaťa nemá byť v prípadoch, keď je Haagsky dohovor aplikovateľný, nariadený automaticky alebo mechanicky a najlepší záujem dieťaťa musí byť posudzovaný v každom jednotlivom prípade a závisí od škály individuálnych okolností, konkrétne od veku a stupňa vyspelosti, prítomnosti alebo absencie rodičov, okolia a skúseností. Z procesného hľadiska má národný orgán konať na základe úplného preskúmania celkovej rodinnej situácie a faktorov materiálnej, emocionálnej, zdravotnej, psychologickéj a pod. povahy“ (rozsudok ESLP č. 41615/07, Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko zo 6. 7. 2010).

Uvedené naznačuje, že ESLP vyžaduje preskúmanie najlepšieho záujmu dieťaťa v širšom kontexte ako len vo vzťahu k posúdeniu, či nie sú dané okolnosti podľa čl. 13, resp. čl. 20 Haagskeho dohovoru, teda výnimky z povinnosti nariadiť návrat. Rozsah posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa a rozsah dokazovania, ktoré sú vyvoditeľné z aktuálnej judikatúry ESLP, nebol v konaní a rozhodovaní krajského súdu podľa názoru ústavného súdu zohľadnený. Krajský súd nespĺnil požiadavku čo najdôslednejšieho

zistovania skutkového stavu a hoci vykonal dokazovanie, jeho výsledky nezohľadnil pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa v širšom kontexte. Ústavný súd na tomto základe zastáva názor, že aj tretia a piata námietka sťažovateľiek sú opodstatnené.

Vo vzťahu k štvrtej námietke sťažovateľiek, že krajský súd nezistil názor maloletých sťažovateľiek vo vzťahu k nariadeniu ich návratu do Francúzskej republiky, krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia uviedol: *„K námietkam matky súvisiacim s hodnotením výsluchu oboch maloletých detí vypočutých súdom prvého stupňa dňa 13. 03. 2013 v prítomnosti kolízneho opatrovníka a psychológa Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny je treba prisvedčiť úvahe súdu prvého stupňa o tom, že s prihliadnutím na deťmi neprirodzene až krčovito deklarované negatívne postoje voči ich otcovi prezentované nielen pred súdom, ale i v priebehu asistovaného styku prostredníctvom psychológa a sociálnych pracovníkov ÚPSVaR Partizánske (vyplývajúcich z listinných dôkazov - Záznamov zo stretnutí otca s maloletými) nie je možné oboma deťmi deklarovaný ambivalentný postoj k otcovi a ich návratu do Francúzska vyhodnotiť za právne významný z hľadiska potreby posudzovania podmienok pre nenariadenie návratu v zmysle čl. 13 Dohovoru a čl. 11 ods. 4 Nariadenia Rady (ES). Vychádzajúc z obsahu Zápisnice o výsluchu maloletých detí zo dňa 13. 3. 2013 a z obsahu odôvodnenia napadnutého rozhodnutia je treba uviesť, že súd prvého stupňa k zhodnoteniu výsluchu maloletých pristupoval diferencovane, zvažil ich dosah najmä s ohľadom na vek, rozumovú, ale i emocionálnu vyspelosť maloletých a v spojení so zisteným skutkovým stavom ho aj správne vyhodnotil. Pokiaľ ide o námietky matky týkajúce sa spôsobu realizovaného výsluchu maloletých detí je treba uviesť, že je právom súdu posúdiť a rozhodnúť, akým spôsobom (závisiacim od všetkých ním posúdených okolností prípadu) výsluch maloletých detí vykoná... V prejednávanom prípade bol obom maloletým deťom na ochranu ich práv v konaní ustanovený kolízny opatrovník Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Partizánskom, ktorý v priebehu konania vypracovával súdom žiadané podklady potrebné pre rozhodnutie, asistoval pri realizovaných stykoch otca s maloletými a ktorého zástupca sa zúčastnil i výsluchu maloletých detí pred súdom uskutočneného dňa 13. 03. 2013 v priestoroch budovy Okresného súdu Bratislava I. Uvedené znamená, že súd prvého stupňa zvolením formy zistovania názoru maloletých detí postupoval jednak v súlade s právnym*

názorom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vysloveným v jeho uznesení zo dňa 28. 11. 2012, sp. zn. 2 Cdo 234/2012, ale i v súlade so zákonnou procesnou úpravou (§ 100 ods. 3 O. s. p.).“

Vychádzajúc z citovaného, ústavný súd konštatuje, že krajský súd ústavne akceptovateľným spôsobom jasne a zrozumiteľne vysvetlil, prečo sa stotožnil s názorom súdu prvého stupňa vo vzťahu k sťažovateľkou v 1. rade požadovaným výsluchom maloletých sťažovateľiek. Ústavný súd už viackrát vyslovil názor, že do obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru nepatrí právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ním navrhnutých dôkazov súdom, prípadne sa dožadovať ním navrhovaného spôsobu hodnotenia dôkazov (II. ÚS 3/97, II. ÚS 251/03). Podľa názoru ústavného súdu postup všeobecného súdu pri vykonávaní dokazovania výsluchom maloletých a jeho právne závery nemožno považovať za neodôvodnené alebo svojvoľné, preto sa ústavný súd s touto štvrtou námietkou sťažovateľiek nestotožnil.

Ústavný súd, sumarizujúc dosiaľ uvedené, dospel k záveru, že v posudzovanej veci krajský súd pri zisťovaní skutkového stavu nezohľadnil požiadavky vyplývajúce z aktuálnej judikatúry ESĽP, ako i požiadavky na dôslednú ochranu práv maloletých a na tomto (podľa názoru ústavného súdu zjavne nedostatočnom) základe formuloval v napadnutom uznesení skutkové a právne závery, ktoré sú z ústavného hľadiska neakceptovateľné a neudržateľné a zároveň majú za následok porušenie základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 dohovoru.

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

II.2 K namietanému porušeniu základných práv podľa čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013

V súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Porušenie označených základných práv podľa ústavy podľa tvrdenia sťažovateľiek malo spočívať v „*nevykonaní dôkazu výsluchom maloletých detí ako účastníkov konania prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, ako aj nevykonaní znaleckého dokazovania*“.

Rovnosť účastníkov v občianskom súdnom konaní všeobecný súd zabezpečuje vytvorením rovnakých procesných možností na uplatnenie ich práv a plnenie ich povinností. Všetci účastníci konania majú rovnaké práva, ktoré uplatňujú a plnia za rovnakých procesných podmienok, bez zvýhodnenia alebo diskriminácie niektorej z procesných strán. Za súčasť tohto základného práva však nemožno považovať aj povinnosť súdu vykonať dôkazy označené (resp. navrhnuté) účastníkom súdneho konania, pretože princíp voľného hodnotenia dôkazov v konaní pred súdmi v spojení so zásadou spravodlivého rozhodnutia veci umožňuje sudcovi vykonať len tie dôkazy, ktoré podľa jeho uváženia k takémuto rozhodnutiu vedú. Do obsahu tohto základného práva nepatrí ani právo účastníka konania vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia súdu ním navrhnutých dôkazov (napr. I. ÚS 75/96, I. ÚS 64/97, I. ÚS 98/97).

Z judikatúry EŠLP vyplýva, že princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, ako v ktorej je jej odporca (Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. 6. 2002, bod 45). Právo na kontradiktórne konanie zase znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (podľa citovaného rozsudku Komanický, bod 46).

Ústavný súd v okolnostiach danej veci po preskúmaní spisovej dokumentácie všeobecných súdov aj v nadväznosti na už formulované závery k štvrtej námietke sťažovateľiek v časti II.1 tohto nálezu dospel k záveru, že v súvislosti s „*nevykonaním dôkazu výsluchom maloletých detí ako účastníkov konania prostredníctvom príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí, ako aj nevykonaní znaleckého dokazovania*“ nezakladá dôvody na vyslovenie záveru o porušení základných práv sťažovateľiek vyplývajúcich z čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy.

K uvedenej námietke sťažovateľiek ústavný súd uvádza, že sa stotožňuje s tvrdením krajského súdu, ktorý v napadnutom uznesení okrem iného uviedol: „*Právomoc konať o veci ktorej sa návrh týka v sebe obsahuje aj právomoc posúdiť to, či a aké dôkazy na zistenie skutkového stavu sú potrebné, a akým spôsobom sa zabezpečí dôkaz na jeho vykonanie (I. ÚS 52/03). Posúdenie návrhu účastníkov na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z navrhnutých dôkazov budú v rámci dokazovania vykonané, je teda vždy vecou konajúceho súdu (§ 120 ods. 1, 2 O. s. p.), a nie účastníkov konania.*“

Z vyžiadaných spisov okresného súdu sp. zn. 1 P 123/2011 a krajského súdu sp. zn. 11 CoP 267/2013 ústavný súd nezistil, že by krajský súd obmedzil právo účastníkov konania vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, či porušil zásadu rovnosti účastníkov v konaní pred súdom spôsobom, ktorý by postačoval na to, aby vyslovil, že základné práva sťažovateľiek podľa čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu, porušené boli, a preto v tejto časti sťažnosti nevyhoveli (bod 4 výroku tohto nálezu).

II.3 K namietanému porušeniu práva podľa čl. 8 dohovoru a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s namietaným porušením čl. 2 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013

Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv sťažovateľiek zaručených im čl. 8 dohovoru a čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa v spojení s namietaným porušením čl. 2 ods. 2 ústavy sa ústavný súd riadil princípom minimalizácie svojich zásahov do právomoci všeobecných súdov, rozhodnutia ktorých sú v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy preskúmané (IV. ÚS 303/04, IV. ÚS 64/2010), ktorý vyplýva z jeho subsidiárneho postavenia pri ochrane základných práv a slobôd. Vychádzal pritom v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. II. ÚS 182/06, IV. ÚS 311/08) z toho, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu a zrušením tohto uznesenia (pozri ďalej odôvodnenie k bodu 2 výroku tohto nálezu) sa otvára priestor na to, aby sa krajský súd v ďalšom konaní sám vysporiadal s ochranou uvedených práv podoprených ústavnými princípmi, ktoré sú imanentnou súčasťou základných práv a slobôd.

Ústavný súd preto ani v tejto časti sťažnosti sťažovateľiek nevyhovel, uprednostňujúc právomoc všeobecného súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv účastníkov konania pred ich ochranou v konaní pred ústavným súdom (bod 4 výroku tohto nálezu).

III.

V zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

V zmysle § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 11 CoP 267/2013 a jeho uznesením z 13. augusta 2013 bolo porušené základné právo sťažovateľiek podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a ich právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo potrebné zároveň v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodnúť o jeho zrušení a v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľiek aj vrátiť vec v zmysle § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku tohto nálezu).

Po zrušení napadnutého uznesenia krajského súdu a vrátení veci na ďalšie konanie bude krajský súd povinný opätovne rozhodnúť o odvolaní v konaní o návrat maloletých sťažovateľiek do krajiny ich obvyklého pobytu, pričom bude viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v časti II tohto nálezu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

IV.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky v 1. rade, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním advokátom JUDr. PaedDr. Ivanom Pecníkom, PhD., MBA.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd vychádzal pri rozhodovaní o priznaní trov konania z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013, ktorá bola 804 € (za 2 úkony urobené v roku 2014).

Úhradu priznal za dva úkony právnej služby vykonané (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c)

a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Za dva úkony vykonané v roku 2014 tak priznal po 134 €, t. j. spolu 268 €, režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) za 2 úkony vykonané v roku 2014 po 8,04 €, čo spolu predstavuje sumu 284,08 € (bod 4 výroku tohto nálezu).

Úhradu za písomné vyjadrenie doručené ústavnému súdu 12. mája 2014 ústavný súd nepriznal, prihliadajúc na jeho obsah, ako i skutočnosť, že si ju právny zástupca sťažovateľky v 1. rade neuplatnil.

Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky v 1. rade (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. mája 2014